

ШАРЛ ДЕ КОСТЕР

ТИЛ УЛЕНШПИГЕЛ

ЛЕГЕНДА ЗА ГЕРОИЧНИТЕ, ВЕСЕЛИ И СЛАВНИ
ПРИКЛЮЧЕНИЯ НА УЛЕНШПИГЕЛ И НА ЛАММЕ ГУДЗАК
ВЪВ ФЛАНДРИЯ И ДРУГАДЕ

Превод от френски
Константин Константинов

КОЛЕКЦИЯ „ВЪРХОВЕ“

1. ДЖЕЙМС ДЖОЙС • Одисей
2. ХАНС ЯКОБ ГРИМЕЛСХАУЗЕН • Приключенията на Симплицисимус
3. ДАНИЪЛ ДЕФО • Робинзон Крузо
4. АРТЪР КОНАН ДОЙЛ • Три романа с Шерлок Холмс
5. ДЖОНАТАН СУИФТ • Пътешествията на Гъливер
6. ЧАРЛС ДИКЕНС • Големите надежди
7. ХЪРМАН МЕЛВИЛ • Моби Дик
8. РОБЪРТ ЛУИС СТИВЪНСЪН • Избрано
9. АЛФОНС ДОДЕ • Дребосъчето
10. СЕНДАЛ • Червено и черно
11. АЛЕКСАНДЪР ДЮМА • Граф Монте Кристо, т. 1 и 2
12. МАРК ТВЕН • Принцът и просякът.
Приключенията на Хъкълбери Фин
13. ЕДГАР АЛАН ПО • Историята на Артър Гордън Пим
14. ЧАРЛС ДИКЕНС • Коледна песен
15. ДЖОВАНИ БОКАЧО • Декамерон
16. ФРАНЦ КАФКА • Процесът
Присъдата. Новели и разкази
17. МИГЕЛ ДЕ СЕРВАНТЕС • Знаменитият идалго дон Кихот
де Ла Манча, т. 1 и 2
18. РОБЕРТ ЩИЛМАРК • Наследникът от Калкута
19. НИКОЛАЙ ГОГОЛ • Мъртви души
Петербургски повести
Из „Миргород“
20. ТОМАС ХАРДИ • Усесекски истории и други разкази
21. ГУСТАВ МАЙРИНК • Голем. Белият доминиканец
22. ХАРИЕТ БИЧЪР СТОУ • Чичо Томовата колиба
23. ЖУЛ ВЕРН • Капитан Немо
24. ДЪНСЕЙНИ, • Бащите на ужаса
ЛЪВКРАФТ, ХОДЖСЪН
25. АНДРЕЙ ПЛАТОНОВ • Избрано. Том 1
26. РОБЪРТ ХАУЪРД • Конан. Том 1 и 2
27. АНТОАН ДЪО СЕНТ-ЕКЗЮПЕРИ • Романи
28. БРАМ СТОКЪР • Градината на злото
29. ЕДГАР РАЙС БЪРОУЗ • Тарзан. Том 1
30. ВОКТОР ЮГО • Човекът, който се смее
31. ШАРЛ ДЕ КОСТЕР • Тил Уленшпиגעл

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР ОТ БУХАЛА.....	7
КНИГА ПЪРВА.....	11
КНИГА ВТОРА.....	181
КНИГА ТРЕТА.....	231
КНИГА ЧЕТВЪРТА.....	359
КНИГА ПЕТА.....	431

ПРЕДГОВОР ОТ БУХАЛА

Господа художници, многоуважавани господа издатели, господин поет¹, имам да ви направя няколко бележки по повод вашето първо издание. Как е възможно! В тая грамадна книга, в тоя слон, който вие, осемнадесет души, се опитахте да тласнете към славата, не намерихте и най-мъничко място за птицата на Минерва, за мъдрия бухал, за благоразумния бухал! В Германия и в тая толкова обичана от вас Фландрия аз пътувам непрекъснато, кацнал върху рамото на Уленшпигел, който се нарича тъй само защото неговото име значи бухал и огледало, мъдрост и комедия, Uyl en Spiegel. Казват, че жителите на Дамме, дето е роден той, за по-кратко и по навика да произнасят у вместо уи произнасят Уленшпигел. Тяхна си работа.

Вие сте измислили тълкувание. Ulen вместо Ulieden Spiegel – ваше огледало, ваше, селяни и благородници, управлявани и управляващи, огледало на глупостите, на смешните неща и на престъпленията на цяла епоха. Остроумно, но безразсъдно. Никога не бива да се къса с традицията.

Вие може би сте сметнали чудновата мисълта: мъдростта да бъде символизирана в една тъжна и смешна птица, според вас педант с очила, панаирджийски палячо, приятел на мрака, който лети беззвучно и убива както смъртта, без да са чули приближаването му? Ала всъщност вие приличате на мене, вие, лицемерни хорица, които ми се надсмивате. И между вашите ноци има такива, в които кръвта е шуртяла под ударите на убиец с плъстени подметки, за да не се чува приближава-

---

¹ Първото издание на „Легендата за Уленшпигел“, излязло през 1867 г., е било илюстрирано от петнадесет художници. Като се прибавят към тоя брой двамата съдружници-издатели и авторът на „Легендата“, стават осемнадесет души, за които се говори на следващите страници.

нето му. Не е ли имало и във вашата собствена история бледни утринни дрезгавини, които са озарявали със своята мътна светлина каменната настилка, покрита с групове на мъже, жени и деца? От какво живее вашата политика, откак управлявате света? От кръвопролития и убийства.

Аз, бухалът, грозният бухал, убивам, за да се храня, за да храня малките си, но никога не убивам заради самото убийство. Ако ме укорите, че изхрусквам цяло гнездо птичета, нима аз не мога да ви укоря, че избивате всичко живо? Вие написахте книги, в които трогателно разправяте за бързото летене на птиците, за тяхната любов, за красотата им, за изкуството им да свиват гнезда и за страховете на майките, когато имат малки, но веднага след това обяснявате с какъв сос трябва да се поднасят те на трапезата и през кои месеци от годината могат да се готвят най-тлъсти гозби от тях. А аз – опазил ме бог – не пиша книги, но ако пишех, бих казал, че когато не можете да изядете птицата, изядате гнездото само за да има какво да дъвчете.

Колкото до тебе, поете неразумен, ти щеше да спечелиш, ако ме вмъкнеше в произведението си, от което поне двадесет глави са мои, другите оставям да бъдат твоя собственост. Все пак това е най-малкото – да бъдеш пълен господар на глупостите, които печаташ. Поете креслив, ти удряш наляво и надясно върху ония, които наричаш палачи на родината си, ти приковаваше Карл V и Филип II върху позорния стълб на историята; ти не си бухал, не си благоразумен. Знаеш ли дали в тоя свят няма и днес някой Карл или Филип II? Не се ли страхуваш, че внимателната цензура ще намери в утробата на твоя слон загатвания за някои именити съвременници? Защо не оставяш да спят спокойно в гробовете си тоя император и тоя крал? Защо лаеш срещу такива величия? Кой каквото търси, това ще намери. Има хора, които по никакъв начин няма да ти простят, а пък и аз не ти прощавам, че смуцаваш моето буржоазно ханосмилане.

Защо така упорито противопоставяш един ненавиждан крал, жесток още от детинството си – та нали той е човек, – на фламандския народ, който искаш да ни представиш като героичен, веселяк, честен и работлив? Кой ти каза, че тоя народ е бил добър, а кралят е бил лош? Аз бих могъл много изкусно да ти докажа обратното. Твоите главни действащи лица са всички или глупци, или луди: твоят нехранимайко Уленшпигел грабва оръжието заради свободата на съвестта; баща му Клаас е жив изгорен, защото е защитавал религиозните си убеждения; майка му Зуткин се терзае и умира от последиците на мъченията, защото е искала да запази известно състояние за сина си; твоят Ламме Гудзак върви през живота направо, сякаш в тоя свят ти стига да бъдеш само добър и честен; твоята малка Нел, за която не може да се каже нищо лошо, цял живот обича само един човек... Къде има днес такива неща? Аз бих те съжалил, ако не ме караше да се смея.

Все пак трябва да призная, че покрай тия смешни хора има няколко лица, които много ми допадат: твоите испански войскари, твоите монаси, които горят народа, твоята Жилина, шпионка на инквизицията, твоят скъперник рибар, доносчик и върколак, твоят благородник, който се превръща нощем на дявол, за да съблазни някоя глупачка, и най-вече тоя хитрец Филип II, който, за да се сдобие с пари, накарал да изпочупят иконите в църквите, та да наложи наказание за бунта, който сам изкусно е подготвил. Това, разбира се, е най-лесно да се направи, когато ще наследяш оня, когото убиваш.

Но струва ми се, че говоря нахалост. Ти може би не знаеш какво значи бухал. Ще ти кажа.

Бухал е оня, който пръска скритом клевети срещу неприятните нему хора и когато поискат от него да понесе отговорността за думите си, възкликва благоразумно: „Аз не твърдя нищо, *казаха* ми.“ Той знае много добре, че тия, които са му „казали“, са неуловими.

Бухал е оня, който се вмъква в почтено семейство, представя се като кандидат за женитба, излага девойката, взема в заем пари, не всякога плаща дълга си и изчезва, когато няма какво повече да взема.

Бухал е политикът, който си слага маска на свобода, на чистота, на обич към човечеството и един ден без предупреждение прерязва тихичко гърлото на някой човек или на някой народ.

Бухал е търговецът, който подправя виното си, фалшифицира хранителните си продукти и причинява несмилаемост вместо добро храносмилане и ярост вместо веселие.

Бухал е оня, който краде сърчно, без да могат да го хванат за яката, който защитава лъжата срещу истината, съсипва вдовицата, ограбва сирачето и тържествува заталястля, както другите тържествуват окървавени.

Бухал или женски бухал – както щещ, без игра на думи – е оная, която продава прелестите си, покварява сърцата на най-добрите младежи, като казва, че така им помага да се развият, и ги оставя без петак в калта, дето ги е завлякла.

Ако тя понякога е тъжна, ако си спомня, че е жена, че би могла да бъде майка – аз не я признавам. Ако пък, уморена от това си съществуване, тя се хвърля във водата – тя е безумна, недостойна да живее.

Огледай се наоколо, провинциални поете, и преброй, ако можеш, бухалите в тоя свят; помисли дали е благоразумно да нападаш, както правиш, Силата и Коварството, тия царици бухали. Съсредоточи се в себе си, кажи своето „Меа кулпа“ и моли на колене за прошка.

Все пак със своята смахната доверчивост ти ме интересуваши; така не въпреки моите познати навици аз те предупреждавам, че ще разкрия веднага строгостта и смелостта на твоя стил на моите побратими в литературата, които са силни с пера-

та, с клюновете и с очилата си, благоразумни и педантични хора, те знаят по най-любезен начин, най „както е прилично“, да разправяте големи церемонии на младежите любовни истории, които не произхождат само от Цитера и които в един час могат да покварят неусетно и най-упоритата Агнеса. О, дързък поете, който толкова много обичаш Рабле¹ и старите майстори, тия хора имат това предимство пред тебе, че от желание да излъскаат френския език в края на краищата съвсем ще го изтъркат.

Бубулус Буб

---

¹ Знаменит френски писател от епохата на Възраждането (1483–1553). Неговият начин на писане и духът на произведенията му са оказали влияние на Шарл дьо Костер за „Легендата за Уленшпигел“.

КНИГА
ПЪРВА

I

Уленшпигел, син на Клаас, се роди в град Дамме¹, във Фландрия², когато май разпукваше пъпките на глога.

Съседката Катлин, която бабуваше на родилките, го пови в топли пелени и като погледна главата му, посочи върху нея една ципа.

– Роден с риза, късметлия! – рече весело тя.

Но веднага изохка, като показа едно черно петънце върху рамото на детето, и рече плачливо:

– Уви, това е черният белег от пръста на дявола.

– Мигар господин сатаната – обади се Клаас – е станал толкова рано, че е имал вече време да отбележи със знак сина ми?

---

¹ Градче в околностите на големия фламандски град Брюге.

² Една от седемнадесетте области (провинции) на тогавашната Нидерландия, графство. Към средата на шестнадесетия век (времето на действието в „Уленшпигел“) Нидерландия обхващала територията на днешните Белгия и Нидерландия с малка част от Северна Франция. Тогава вместо Нидерландия често казвали Фландрия, като по тоя начин са разширявали името на една провинция върху цялата страна.

– Той не си е лягал още – каза Катлин, – защото петелът едва сега събужда кокошките.

Сложи детето в ръцете на Клаас и излезе.

След малко зората проби нощните облаци, лястовиците захвърчаха с цвъртене ниско над ливадите и слънцето показа на кръгозора своето ослепително пурпурно лице.

Клаас отвори прозореца и рече на Уленшпигел:

– Сине, роден с риза, ето Царя Слънце, който иде да поздрави земята на Фландрия. Погледни го, когато ще можеш да виждаш, а по-късно, когато някое съмнение те омотае и не знаеш какво да сториш, за да постъпиш добре, помоли го да ти даде съвет; то е светло и топло; бъди чистосърдечен, както то е светло, и добър, както то е топло.

– Клаас, мъжо – рече Зуткин, – ти проповядваш на глух; ела, синко, да си пийнеш.

И майката приближи до новороденото своите хубави, сътворени от природата бутилки.

II

Акогато Уленшпигел пиеше от тях, всички птичета в полето се пробудиха.

Клаас, който връзваше сноп дърва, гледаше как булката му даваше гръдта си на Уленшпигел.

– Жено – рече той, – имаш ли достатъчно запас от това хубаво мляко?

– Кърчазите са пълни – каза тя, – но за да бъда щастлива, това не ми стига.

– Как можеш да се оплакваш в такъв радостен час!

– Мисля си – каза тя, – че в кесията, която виси там на стената, няма пукната пара.

Клаас взе кесията; но колкото и да я разтърсваше, не чу приятния звън на пари. Той се смути. Все пак поиска да ободри булката си и каза:

– За какво се тревожиш? Нали в раклата е баницата, която вчера ни донесе Катлин? Та не виждаш ли там и голям къс говеждо месо, от което детето ще има хубаво мляко поне три дни? Ами тая торба с бакла, пъхната в ъгъла, глад ли предвещава? Това каче с масло да не би да ми се привижда? И тия ябълки, наредени на тавана като войници със знамена, по единадесет в редица, да не са призраци? Ами това буре-шишко с бира от Брюге, в което е затворено нашето подкрепително пие, не ти ли говори, че ще си сръбнем?

– Когато занесем детето за кръщаване – каза Зуткин, – трябва да дадем два патара¹ на свещеника и да имаме един флорин² за гошавката.

Тъкмо в това време влезе Катлин с голяма китка билки и рече:

– Нося на роденото с риза дете горски бучиниш, който предпазва човека от пълтски грехове; копър, който пропъжда сатаната...

– Нямах ли – попита Клаас – билка, която привлича флорините?

– Не – каза тя.

– Тогава – рече той – ще отида да видя дали няма да намеря в канала.

Той излезе с въдицата и мрежата си, уверен, че няма да срещне никого, защото имаше още един час до oosterzon, което във Фландрия ще рече шест часа сутринта.

III

Клаас отиде до канала на Брюге³, недалеч от морето. Там той закачи стръв на въдицата си, метна я във водата и постави мрежата. На отсрещния бряг едно добре облечено момченце спеше като пън върху купчина миди.

Шумът, вдигнат от Клаас, го събуди и то понечи да бяга, страхувайки се да не би да е някой общински пазач, дошъл да го изгони от леглото му и да го заведе в полицията, задето скита въпреки забраната.

Но то се успокои, като позна Клаас, който му извика:

– Искаш ли да спечелиш шест лиара⁴? Подгони рибата насам!

При тия думи момченцето, което имаше вече малко, издуто тумбаче, нагази във водата и като взе един изресил стрък от високите тръстики, подгони рибата към Клаас.

Когато свърши риболовът, Клаас измъкна въдицата и мрежата си, тръгна по бента и отиде при момченцето.

– Тебе те казват – рече той – Ламме, това е кръщелното ти име, а презимето ти е Гудзак⁵ поради добродушието ти; ти живееш на улица „Херон“, зад църквата

---

¹ Стара фламандска монета. – Б.пр.

² Златна монета в онова време (в Нидерландия), с тегло около 3 ¼ грама.

³ Град в Северна Фландрия, свързан със Северно море чрез плавателен канал.

⁴ Някогашна дребна пара, една четвърт от сантим. – Б.пр.

⁵ Името Ламме означава агне, агънце. Прякорът Гудзак се състои от две части: зак – чувал, и гуд – добро. Така според Клаас е наречен Ламме за своето благодушие, за мекия си сго-

„Света Богородица“. Я какъв си малък и добре облечен, бива ли така да спиш на публично място?

– Ах, господин въглищарю – отговори момченцето, – вкъщи имам сестра, година по-малка от мене, която при най-малкото спречкване ме налага с юмруци. Но аз, господин въглищарю, не смея да ѝ отвърна, да я напердаша, защото ще я заболи. Снощи на вечеря бях много гладен и обирах с пръсти по дъното на паницата ястието от говеждо с бакла, от което искаше да яде и тя. А то не стигаше само за мене. Когато видя, че аз се облизвам, тъй като сосът беше много вкусен, тя побесня и с все сила ми удари такива плесници, че избягах от вкъщи пребит.

Клаас го попита какво са правили баща му и майка му, когато е получавал тия плесници.

Ламме Гудзак отговори:

– Баща ми ме удряше по едното рамо, а майка ми – по другото и ми викаха: „Отвърни ѝ, страхопъзльо!“ Ала аз не исках да бия момиче и избягах.

Изведнъж Ламме побледня и цял затрепера.

Клаас видя, че към тях идеше една едра жена и заедно с нея едно слабо момиченце, наглед много зло.

– Ах – рече Ламме, като се хвана за панталоните на Клаас, – майка ми и сестра ми са тръгнали да ме търсят. Защитете ме, господин въглищарю!

– Чакай – каза Клаас, – най-напред вземи тези седем лиара за труда си и да отидем да ги посрещнем без страх.

Когато двете жени видяха Ламме, изтичаха към него и се нахвърлиха и двете да го бият – майката, защото се беше тревожила за него, а сестрата – защото беше свикнала с това.

Ламме се криеше зад Клаас и викаше:

– Спечелих седем лиара, спечелих седем лиара! Не ме бийте!

Майката почна да го прегръща, а момиченцето се опитваше да отвори насила ръцете на Ламме, за да вземе парите му. Но Ламме викаше:

– Те са мои, няма да ти ги дам.

И стискаше пестници.

Клаас веднага хвана за ушите момиченцето, раздруса го и му каза:

– Ако почнеш пак да се караш с брат си, който е добър и кротък като агне, ще те пъхна в една черна дупка сред въглищата и там не аз, а червеният дявол от пъкъла ще ти дърпа ушите и ще те разкъса на парчета със своите големи нокти и със зъби-те си, които са като вилицы.

ворчив нрав и за добротата си. В края на книгата Ламме, който често проявява истинска храброст, спечелва прякора си Ламме Лъва.